АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ ӘКІМДІГІ
ОБЛЫСТЫҚ МӘДЕНИЕТ, МҰРАҒАТТАР ЖӘНЕ ҚҰЖАТТАМА БАСҚАРМАСЫ
ОБЛЫСТЫҚ ТАРИХИ-ӨЛКЕТАНУ МУЗЕЙІ

АКИМАТ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ
УПРАВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ, АРХИВОВ И ДОКУМЕНТАЦИИ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОБЛАСТНОЙ ИСТОРИКО-КРАЕВЕДЧЕСКИЙ МУЗЕЙ

ҒАСЫРЛАР МҰРАСЫНЫҢ ШЫРАҚШЫСЫ
Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің тарихы

85

ХРАНИТЕЛЬ НАСЛЕДИЯ ВЕКОВ
История Актюбинского областного историко-краеведческого музея

Ақтөбе 2014 жыл

УДК
ВВК

Жалпы редакциясын басқарған
М.Н.Дүйсенғали — Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің директоры

Ғылыми редактор:
А.А.Бисембаев — Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғылыми хатшысы, т.ғ.к.

Құрастырушылар:
О.С.Утепова — директордың ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
Б.Т.Тұрлыбаева — қорларды ғылыми-зерттеу бөлімінің меңегерушісі
А.А.Тұралиева — табиғат және экология ғылыми-зерттеу бөлімінің меңгерушісі
А.Мақсатқызы — археология және этнография ғылыми-зерттеу бөлімінің меңгерушісі
А.Қ.Ержанов — өлке тарихын ғылыми-зерттеу бөлімінің меңгерушісі
А.С.Сарыбай — көпшілікпен жұмыс және экскурсиялық қызмет көрсету бөлімінің меңгерушісі

Ғасырлар мұрасының шырақшысы. Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің тарихы. Ақтөбе: «Хабар-Сервис» ЖШС, 2014 ж.— 144 бет

ISBN

Қалың оқырман назарына ұсынылып отырған кітапта облысымыздың мәдени-рухани орталығына айналған киелі ордасы — Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің 85 жылдық тарихы көрініс тапқан.
Кітап музейтанушы, мәдениеттанушы, тарихшы мамандарға, студенттерге және жалпы оқырман қауымға арналған.

Орыс тіліне аударған:
А.Т.Қызылбаева, А.Е.Анешов, Л.С.Нуркеева, У.Жекеева

Қазақ тіліне аударған:
Б.Мырзабай, Б.С.Есіркепов, А.С.Ертеміров, Ж.Данабаева, Қ.Х.Аяпбергенова, Н.Нұртазина, О.Тулегенов, Ғ.Мұқанбетқалиева

Қолданылған фотолар, құжаттар:
Облыстық музей, облыстық мұрағат және жеке мұрағат қорларында сақталған суреттер мен құжаттар қолданылды.

Фотограф Х.Раушанов

УДК
ВВК

ISBN

© «Ақтөбе облыстық тарихи — өлкетану музейі» МҚКК, 2014
© «Хабар-Сервис» ЖШС, 2014

Табылдинова Назира Сәрсембайқызы — облыстық мәдениет, мұрағаттар және құжаттама басқармасының басшысы.
Табылдинова Назира Сарсембаевна — Руководитель управления культуры, архивов и документации Актюбинской области.

Алғысөз

Облысымыздағы 18 музейдің ғылыми–әдістемелік және танымдық орталығы, өңір тарихының өркенді ордасы — Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейі алғаш шағын музей ретінде шаңырақ көтергеннен бастап, 1929-2014 жылдар аралығында қалыптасу, даму кезеңдерінен өтті. Музей бүгінде тарихи-мәдени мұраларды насихаттау арқылы аумақтағы ғылым мен білім, экономика мен өнеркәсіп, өнер және басқа да сан алуан салалардың өркендеу шежіресін, қоғамдық өміріміздe орын алған кезеңдердегі өзгерістер мен құбылыстарды өңіріміз тұрғындарының танып, білуіне келелі іс-қимылдарымен қызмет көрсетуде. Қазіргі таңда 106 мың жәдігерді, оның ішінде ғылыми кітапханасында 17 мыңнан астам сирек кездесетін тарихи-әдеби кітаптар, зерттеулерді сақтап отырған облыстағы ең іргелі мұражайда музей ісін дамытудың негізгі бағыттары бойынша ғылыми және танымдық жұмыстардың жүргізілуі жақсарып, еліміздің басқа өңірлерінің, көршілес Ресей Федерациясы Орынбор облысының музейлерімен мәдени ынтымақтастық өзара байланысы күшейіп келеді.

Жалпы өңір музейлерінің, оның ішінде аталған музей-

Предисловие

Актюбинский областной историко-краеведческий музей был основан как малый музей, и пройдя пути становления и развития с 1929 по 2014 годы, стал научно–методическим и учебным центром для 18 музеев области. Сегодня музей собирает, хранит и пропагандирует историко-культурное наследие, знакомит население с историей края, хронологией науки и образования, экономики и промышленности, искусства и другими изменениями, событиями в общественной жизни нашего региона.

В данное время музей считается крупным культурным центром, в фондах которого насчитывается 106 тысяч экспонатов, из них более 17 тысяч редких изданий и исследовательских работ, также развивается культурное сотрудничество с музеями других областей Республики Казахстан и Российской Федерации.

После обретения Независимости и запуска национального проекта «Мәдени мұра», дальнейшее развитие музеев пошло по качественно новому направлению, сформулированному Главой государства Н.А.Назарбаевым «Возвышая национальную

дің де еліміз Тәуелсіздік алғаннан кейінгі даму тарихының жаңа сатысында Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен «басты мақсаты — ұлттық мәдениетімізді ұлықтап, бар мен жоқты түгендеп, жүйелеп, келер ұрпаққа аманаттау» болып табылатын «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасын облыс аумағында іске асыруда басқармаға қарасты облыстық тарихи-мәдени мұраларды қорғау инспекциясымен, басқа да мәдениет және өнер мекеме, кәсіпорындарымен, республикалық деңгейдегі музейлермен, мемориалдық кешендермен, тарих, этнография, археология, антропология салаларындағы отандық және алыс-жақын шетелдік ғылыми-зерттеу институттарымен бірлесе атқарған жұмыстарының тиімділігі артып, жылдан жылға қанатын кеңге жаюда. Атап айтқанда соңғы жылдары «Мәдени мұра» аясында облыс аумағында жүргізілген ғылыми— археологиялық басқа да зерттеулер нәтижесінде Ырғыз, Шалқар және Байғанин ауданынан басқа өңірдің барлық аудандарының тарихи-мәдени және табиғат мұралары ескерткіштері жинақтары шығарылды. Қобыланды батыр кешеніне жөндеу, мемлекеттік және жергілікті маңызға ие Абат — Байтақ, Есет батыр Көкіұлы кесенелеріне қосымша құрылыстар жүргізіліп, шырақшылар үйлері салынды. Қарағұл тамы, Жаныс би кесенелері қайта жаңғыртылды. Өңіріміздегі тарихи ұлы тұлғалар — Қобыланды, Әйтеке би, Әбілқайыр хан, Бөкенбай, Есет батырларды және басқа да көрнекті мемлекеттік, өнер қайраткерлерін ұлықтауға кең көлемдегі мәдени шаралар ұдайы жүргізілуде.

Жергілікті өлкетанушылар мен тарихшыларды, облыстың рухани байлығын, тарихын, өткен күннің жақсы дәстүрлерін жалғастырып отырған музей қызметкерлерін, Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің 85 жылдық мерейтойымен құттықтап, шығармашылық табыстар тілеймін.

культуру, систематизировать то, что имеем и донести до будущих поколений». В рамках данной программы музей сотрудничает с областной инспекцией по охране историко-культурного наследия, местными предприятиями, республиканскими музеями, музеями ближнего и дальнего зарубежья, научно-исследовательскими институтами по изучению истории, этнографии, археологии, антропологии. Хочу отметить, в результате научно-археологических и других работ по нашей области в рамках программы «Мәдени мұра» были выпущены издания — сборники по историко-культурным и природным памятникам всех районов Актюбинской области.

Кроме того, проведены ремонтные работы на мемориальном комплексе Кобланды батыра, комплексах Абат-Байтақ, Есет батыр Кокиулы, где были построены дополнительные сооружения и святилища, отреставрированы мавзолеи Карагул и Жаныс тамы.

Безусловно, постоянно проводятся и массовые мероприятия в честь великих исторических личностей нашего края, как Кобыланды батыр, Айтеке би, Абилкаир хан, Бокенбай и Есет батыры, а также других государственных и общественных деятелей.

Искренне поздравляю всех краеведов и историков, сотрудников музея как хранителей и пропагандистов духовного богатства нашего края с 85–летним юбилеем Актюбинского областного историко-краеведческого музея, желаю дальнейших творческих успехов на благо процветания нашей Республики Казахстан!

Мазмұны

Алғысөз 3
Музейдің құрылу және даму тарихы 5
Музей директорлары 15
Музейдің алғашқы директоры 15
Черников Константин Степанович 18
Сарсенова Рахила Сәрсенқызы 21
Өз қызметіндегі жан 23
Петров Николай Петрович 25
Музей — халық мұрасының қазынасы 27
Музей және тарихи сана қалыптастыру 35
Музей — атамұра ұясы 43
Қорларды ғылыми-зерттеу бөлімі 46
Ғылыми қор — музей құндылығы 46
Болашаққа мұра 53
Ғылыми құндылықтар мекені 55
Табиғат және экология ғылыми-зерттеу бөлімі 57
Табиғат ғажайыптарын ашқанда.... 57
Музейдің менің өмірімдегі орны 66
Ю.Журавлевтің музей туралы естеліктері 70
Музей — тарихтың ажырамыс бөлігі 72
Археология және этнография ғылыми-зерттеу бөлімі 76
Өткен ғасыр шежіресінің сырлары 76
Тарихта із қалдырған Мир Қасымұлы Қадырбаев 87
Виктор Васильевич Родионов 90
Бағила Сағиқызы Қалиева 93
Ұстаздық биімділігі 95
Өлке тарихын ғылыми-зерттеу бөлімі 98
Туған өлке тарихын зерделеу белестері 98
Музей таным ошағы 108
Көпшілікпен жұмыс және экскурсиялық қызмет көрсету бөлімі 111
Қазынаның қадірін білсін ұрпақ 111
Ғасырлар тереңіне бой тартқан 121
Суретшілер 125
Экспозиция — музей негізі 125
Құнды мұра ордасы 127
Музей ұлт болмысының жарқын бейнесі 129
Музей — біздің игілігіміз 131
Музей— рухани мәйек 134
Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің есеп бөлімі ... 137
Облыстық тарихи-өлкетану музейінің шаруашылық бөлімі 137
Ырғыз аудандық филиалының құрылу, қалыптасу тарихы .. 138
Облыстық музейге келген көрнекті қонақтардың пікірлері . 141

Содержание

Предисловие 3
История создания и развития музея 5
Директора музея 15
Первый директор музея 15
Черников Константин Степанович 18
Сарсенова Рахила Сарсеновна 21
Человек на своем месте 23
Петров Николай Петрович 25
Музей — как сокровищница национального наследия 27
Музей и формирование историко-ментальных знаний 35
Музей — хранилище наследий 43
Отдел фонда научно-исследовотельской работы 46
Научный фонд — ценность музея 46
Наследие будущему... 53
Научный ценности музея 55
Научно-исследовотельский отдел природы и экологии 57
Раскрывая чудеса природы 57
Роль музея в моей жизни 66
Воспоминания о музее Ю. Журавлёва 70
Музей неделимая часть истории 72
Научно-исследовательский отдел Археологии и этнографии 76
Тайны прошлых веков 76
Оставленный след в истории: Мир Касымович Кадырбаев ... 87
Виктор Васильевич Родионов 90
Багила Сагиевна Калиева 93
Призвание — Учитель 95
Отдел научного изучения Истории края 98
Познание истории родного края 98
Музей — очаг знаний 108
Отдел экскурсионно-массовых работ 111
Чтобы поколение ценил сокровищ 111
Словом уводившая в глубь столетия… 121
Художники 125
Экспозиция — основа музея 125
Хранилище наследия 127
Музей — яркая черта национального бытия 129
Музей — наше достояние 131
Музей как основа формирования духовности 134
Бухгалтерия Актюбинского областного историко-краеведческого музея 137
Отдел хозяйства областного историко—краеведческого музея 137
Образование и становление Иргизского филиала Актюбинского областного историко-краеведческого музея 138
Пожелания известных гостей областного музея 141

АҚТӨБЕ ОБЛЫСЫНЫҢ ӘКІМДІГІ
ОБЛЫСТЫҚ МӘДЕНИЕТ, МҰРАҒАТТАР ЖӘНЕ ҚҰЖАТТАМА БАСҚАРМАСЫ
ОБЛЫСТЫҚ ТАРИХИ-ӨЛКЕТАНУ МУЗЕЙІ

ҒАСЫРЛАР МҰРАСЫНЫҢ ШЫРАҚШЫСЫ

Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің тарихы

АКИМАТ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ
УПРАВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ, АРХИВОВ И ДОКУМЕНТАЦИИ АКТЮБИНСКОЙ ОБЛАСТИ
ОБЛАСТНОЙ ИСТОРИКО-КРАЕВЕДЧЕСКИЙ МУЗЕЙ

ХРАНИТЕЛЬ НАСЛЕДИЯ ВЕКОВ

История Актюбинского областного историко-краеведческого музея

Көркемдеген және беттеген:

Оформление и верстка:

Асель Казбаева

«Хабар-Сервис» ЖШС баспаханасында басылған. Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қаласы, Смағұлов көшесі, 9 «К».
Отпечатано в типографии ТОО «Хабар-Сервис». Республика Казахстан, г.Актобе, ул.Смагулова, 9 «К».
Тел.: 8 (7132) 545-545, 400-400.